

INFORMAATIKOSTA OPETTAJAKSI

Leena Lodenius
15.10.2012

(Kuvat ovat Googlen kuvagalleriasta)

TIEDONHAKUTAIDOT AVAINASEMASSA KAIKESSA OPPIMISESSA

- Nykyisin uskotaan loppukäyttöjyteen: opiskelijat ja työelämän asiantuntijat hallitsevat itse tiedonhaut ja tuntevat relevantit sähköiset tiedonlähteet.
- Nykyiset oppijakeskeiset opetusmuodot korostavat myös opiskelijan itsenäistä tiedonhankintaa
- Terveystieteiden tiedonhakutaitojen o toimivat yleensä korkeakoulukirjasto informaatikot
- Onko informaatikoilla tarpeeksi pedagogista osaamista tarjota laadukasta opetusta, jota vaaditaan esimerkiksi yliopistojen aineopettajilta

TIEDONHAKUMENETELMIEN OPETTAJANA INFORMAATIKOT

- Akavan julkaisu 2009 määrittelee informaattikon työn ja pätevyyden seuraavasti: *Informaatikon, tietoasiantuntijan ja kirjastonhoitajan työ on korkeakoulukoulutusta edellyttävä asiantuntija-, opetus- ja asiakaspalvelutyötä, joka vaatii hyvää yleissivistystä, kirjallisuuden ja eri tieteenalojen tuntemusta, kielitaitoa ja pedagogisia taitoja. Työ vaatii hyvää tietoteknistä osaamista.*
- Informaatikoksi voidaan valmistua useampaa reittiä, mutta missään ei sisällytetä pakollisia pedagogisia opintoja tai opetusharjoittelua
- Hyvä opetus ei synny itsestään eikä edes pelkällä kokemuksella

INFORMAATIKKO JA OPETUSTAIDOT

- Kirjastoammattilaisten, jotka opettavat vain osaksikin, pitäisi tuntea ainakin joitain perusasioita oppimisen teorioista ja pedagogisista malleista
- Perustuukohan opetus vielä enimmäkseen ”vanhaan kunnon behavioristiseen malliin”: opettaja jakaa tietoa passiivisille vastaanottaville oppilaille opetustilanteen fokus on opettajassa itsessään
- Nykyinen hallitseva oppimiskäsitys perustuu konstruktivismiin, opettaja toimii ainoastaan fasilitaattorina, oppimisen mahdollistajana, joka rohkaisee oppijaa itseään rakentamaan uutta tietoa (oppijakeskeinen opetus)

”LÄÄKETIETEEN INFORMAATIKOSTA OPETTAJAKSI”

OPINNÄYTETYÖNI TAVOITE OLI:

- Kartoittaa pääasiallisesti lääketieteen opiskelijoiden, mutta myös lääkäreiden tiedonhakutaitojen opetuksen nykytilannetta
- Minkälaisia opetusmenetelmiä käytetään?
- Onko informaatikoilla pedagogiikan opintoja ja mikä heidän asenteensa on hankkia tietämystä pedagogiikasta.
- Pohtia kyselyn tulosten pohjalta, miten informaatikkojen pedagogista osaamista ja sen myötä tiedonhakuopetusta voisi kehittää

PIENI VAPAAMUOTOINEN KYSELYTUTKIMUS

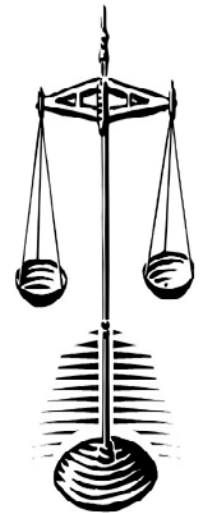
- Sähköisessä kyselylomakkeessa oli yhdeksän avointa kysymystä, joissa saattoi kertoa omia henkilökohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä
- Vastaajia oli yhteensä 14:
  - suomalaisia oli yhdeksän kaikista Suomen lääketieteellisistä kirjastoista
  - viisi satunnaisesti valittua ulkomaista informaattikkoa niin ikään yliopistojen lääketieteellisistä kirjastoista (Ruotsi, Norja, Englanti ja Belgia)

KYSELYTUTKIMUKSEN YHDEKSÄN KYSYMYSTÄ

1. Tiedonhakutaitojen määrä ja ajoitus lääketieteen opinnoissa
2. Opintosuoritukset tiedonhakukoulutuksesta
3. Oppimisympäristöistä
4. Käytössä olevat opetusmenetelmät
5. Tiedonhakukoulutuksen integrointi lääketieteen opetusohjelmaan
6. Tiedonhakukoulutuksesta jo valmiille lääkäreille
7. Koulutuksen osuus informaation työajasta
8. Informaattikkojen pedagoginen osaaminen
9. Informaattikkojen asenne pedagogiseen koulutukseen

LÄÄKETIETEEN OPISKELIJOILLE TARJOTTAVA TIEDONHAKUTAIDON OPETUKSEN MÄÄRÄ (LÄHIOPETUS + KURSSIHARJOITUKSET)

- Suomessa lääketieteen opiskelijoille tarjottava opetuksen määrä on noin 7-10 tuntia
- Tutkittavista organisaatioista Karoliininen instituutti Tukholmassa antoi selkeästi eniten tiedonhakuopetusta: vajaa viikko
- Norjassa, Englannissa ja Belgiassa annetun opetuksen määrä vaihteli 45 minuutista 26:een tuntiin
- Verkko-opetus mainittiin vain yhdessä vastauksessa. Lähiopetuksen vaihtoa verkko-opetuksiksi oli jossakin suunnitteilla.
- Annettavan opetuksen määrää Suomessa voisi lisätä soveltuvin verkkokurssein

OPINTOSUORITUKSIA TIEDONHAKUKOULUTUKSESTA

- Suomessa lääketieteellisissä tiedekunnissa opintopisteitä myönnettiin 0.7-1.5 tiedonhakukoulutuksesta (joskin se on Helsingissä sisällytetty 3 op:n TVT-korttiin)
- Opintopisteet saattavat sisältyä lääketieteen aineopetusten suorituspisteisiin (tavallisinta kyselyn ulkomaisissa organisaatioissa)
- Tiedonhakuopetuksen erilaiset sisällöt ja opintopisteet vaikeuttavat informaatikoiden mahdollista yhteistyötä

TIEDONHAKUOPETUKSEN TARJONNAN AJOITUS

- Konstruktiivisen oppimiskäsityksen mukaan tiedonhakuopetusta tulisi tarjota asteittain ja toistuvasti
- Syitä ”hajautettuun” opetukseen:
  - motivaatio oppia tiedonhakutaitoja kasvaa, kun lähestytään lopputyön tekoa, jolloin voidaan toteuttaa aitoa problem-based learning-menetelmää
  - käyttöliittymät ja erilaiset hakusuodattimet muuttuvat jatkuvasti
- Tiedonhakukoulutuksen integrointi muuhun korkeakouluopetukseen (aineopintoihin) vaatii aktiivista verkostoitumista yli ammatillisten rajojen, aineopettajien ja organisaation

TIEDONHAKUKOULUTUKSEN INTEGROINTI LÄÄKETIETEEN OPETUSOHJELMAAN

- Tiedonhakuopetus on usein keskitetty lääketieteen opintojen alkuvaiheeseen omana irrallisena kokonaisuutena
- Opetuksen tulisi kuitenkin olla koko perusopetuksen kestoista, jakautua moduuleihin ja integroitua tiiviisti aineopetukseen ja tutkijakouluissa annettavaan opetukseen.
- Ongelmalähtöinen oppiminen rakentuu todellisten opintotehtävien ympärille, hankitaan tieto sen hetkiseen tarpeeseen ja käytetään sitä optimaalisesti kussakin tilanteessa
- Optimaalista olisi integroida tiedonhankintataitojen opetus tieteenalakohtaiseen opetukseen ja opiskelijoiden tekemän tutkimuksen tukemiseen.

VERKKOKURSSEISTAKO RATKAISU?

- Tiedonhakuopetus koko perusopetuksen kestoiseksi verkkokurssien avulla?
- Tiedonhaun verkkokursseja voisi suunnitella räätälöidysti eri erikoisalojen opinto-ohjelmiin integroitaviksi
- Saavutettava etu: oppilaat olisivat motivoituneita tiedonhakutaidoista ja hakutaidot täydentäisivät oppialakohtaista sisällöllistä oppimista.
- Verkkokurssit vaativat informaatioilta syvällisempää pedagogista osaamista: opettajan on ohjattava sellaisilla menetelmillä ja työtavoilla jotka edistävät oppijoiden työskentelyä ja tiedon prosessointia

KÄYTETTYJÄ OPETUSMENETELMIÄ TIEDONHAKUKOULUTUKSESSA

- Joissain korkeakouluissa joudutaan vielä tyytymään pelkkään luento-opetukseen isojen oppilasryhmien vuoksi
- Ongelmalähtöistä opetusta käytettiin etenkin, jos tiedonhakukoulutus integroidaan muihin aineopintoihin
- Ryhmätöitä, joissa voidaan toteuttaa konstruktivismin periaatetta: rakennetaan yhdessä tietoa
- Opetusmenetelmien tuntemus mahdollistaa monipuolisen koulutuksen toteuttamisen jopa pelkässä luento-opetuksessa

ONKO INFORMAATIKOILLA PEDAGOGISIA OPINTOJA KYSELYTUTKIMUKSEN PERUSTEELLA?

- Vastaajilla oli hyvin erilainen tausta pedagogisten opintojen suhteen
  - vain yhdellä ainoalla oli 35 opintopisteen suoritus
  - yhdellä oli myös 20 opintopisteen suoritus kasvatustieteistä yliopistossa
- Lopuilla kyselytutkimuksen osallistujilla oli ainoastaan 1-4 päivän kursseja opetus- ja koulutustaidoista
- Pedagogiikan opintoja ja pakollinen opetusharjoittelu täytyisi sisällyttää informaatikon/opettavan kirjastoammattilaisen pätevyysvaatimukseen

INFORMAATIKKOJEN ASENNE PEDAGOGISEEN KOULUTUKSEEN

- Kaikki kyselyn vastaajat yhtä lukuun ottamatta pitivät pedagogisia opintoja hyvin tärkeinä
- Monet korostivat, että tarvitaan käytännön tietoa pedagogiasta, sellaista jota voidaan suoraan soveltaa käytäntöön (esim. erilaisia opetusmenetelmiä)
- Kannattaisi harkita erityisesti kirjastoammattilaisille räätälöityä opetustaitojen kurssia
- Ehdotettiin, että informaattikoiden pätevyysvaatimukseen pitäisi sisällyttää tietty määrä pedagogiikan opintoja
- Palkkauksen avulla ja viran kelpoisuusvaatimuksin voidaan kannustaa

BMF:N ROOLI OPETUSTAITOJEN KEHITTÄMISESSÄ

- Verkostoituminen opetustyötä tekevien kollegojen kanssa tärkeää. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan ymmärrys ja oppiminen tapahtuu rakennettaessa uutta tietoa yhdessä
- Ammatillinen verkostoituminen tarjoaa mahdollisuuden benchmarkingiin (vertailuanalyysi) ja oman ammatillisen pätevyyden reflektointiin.
- Yhteinen tiedonhakuopetuksen opetus- ja esitysmateriaalikeskus ehkä jopa kansainvälisissä puitteissa kuten EAHILin organisoimana sai vahvaa kannatusta.
- Kannatettiin myös verkkokurssien tuottamista

PÄÄTELMIÄ JA EHDOTUKSIA 1

- Opettavien informaattikkojen vähimmäisvaatimukseksi pitäisi asettaa 10-20 op:n yliopisto-pedagoginen kurssi.
- Lyhyehkö käytännön opetusharjoittelu pitäisi saada pakolliseksi. Seniorikollegoilta ja opiskelijoilta saatu palaute on erittäin arvokasta.
- Nykyistä tiiviimpi ammatillinen verkostoituminen myös koulutusasioissa. Se mahdollistaa mestari-kisälli oppimisen ja myös vertaisarvioinnin.
- Informaattikoiden oma keskustelupiiri sosiaalisen median avulla, jossa vaihdettaisiin ajatuksia

PÄÄTELMIÄ JA EHDOTUKSIA 2

- Hyvän ammatillisen verkostoitumisen tuloksena voisi perustaa yhteisen opetusaineistokeskuksen. Miksi jokainen informaatikko tekee samoista asioista, tiedonlähteistä, hakustrategioista omat Power Point-esityksensä
- On hyödyllistä verkostoitua myös kansainvälisesti kollegoihin sosiaalisen median avulla. Kansainvälinen yhteistyö antaa mahdollisuuden verrata omaa toimintaa ansioituneiden kollegojen toimintaan
- Verkostoitumista myös yli ammatillisten rajojen esim. aineopettajiin, organisaatioiden päättäjiin jne.

OPETUKSEN LAADUNVARMISTUS LÄHTEE KOULUTTAJAINFORMAATIKOSTA ITSESTÄÄN

- Opetustaitoja voi parantaa monin tavoin:
  - opiskelemalla pedagogiikkaa ja lukemalla hyvää pedagogista kirjallisuutta
  - pohtimalla kollegojen ja opiskelijoiden palautteita
  - refleктоimalla omaa koulutustoimintaa
  - koostamalla opetusportfoliota
  - pitämällä opetuspäiväkirjaa
  - olemalla avoin ja rohkea soveltam pedagogisia malleja omaan työhön

PEDAGOGIIKAN OPINNOT LISÄÄVÄT TIEDONHAKUKOULUTUKSEN LAATUA

- Syntyy rohkeutta soveltaa uusia opetusmenetelmiä opetukseen
- Opettaja siirtyy vähitellen oppilaskeskeiseen kouluttamiseen
- Hyvät opetustaidot omaavat kirjastoammattilaiset ovat käyntikorttina ympäröivälle organisaatiolle vahvasta ammattipätevyydestä
- Esiintymis- ja opetustaidot vahvistavat päätöksentekijöiden uskoa ja luottamusta kirjaston toimintaan. Näin myös taataan kirjastojen olemassaolo ja hyvinvointi

